

RECHTSPRAAK KORT BESTEK E.H.R.M.

In onderhavig overzicht worden de voor de penalist relevante uitspraken van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens geïnventariseerd, en dit voor de periode oktober-december 2007.

E.H.R.M. 27 november 2007, Tillack v. België, Appl.nr.: 20477/05

Art. 10 E.V.R.M. – huiszoeking en inbeslagname bij journalist; bescherming van het journalistieke bronnengeheim als onderdeel van het recht op informatie; schending art. 10 E.V.R.M.

Feiten

Verzoeker is journalist bij het Duitse weekblad *Stern* en was ten tijde van de feiten Europa correspondent te Brussel. In februari en maart 2002 publiceert *Stern* twee artikels van de hand van verzoeker over een dossier dat door een Europees ambtenaar aan het Europees antifraudebureau OLAF werd overgemaakt en waarbij wanbeheer binnen de Europese instellingen aan het licht werd gebracht. Een tweede artikel licht de manier toe waarop OLAF het dossier behandeld heeft. De artikels zijn gebaseerd op en vermelden gegevens uit vertrouwelijke documenten van OLAF die in het bezit zijn gekomen van verzoeker.

OLAF stelt daarop een intern onderzoek in om uit te maken wie deze documenten heeft gelekt. OLAF meent over informatie te beschikken dat verzoeker 8.000 euro of Deutsche Marken zou hebben betaald voor het verkrijgen van deze vertrouwelijke gegevens. Verzoeker van zijn kant went zich eerst tot de Europese Ombudsman. De ombudsman stelt vast dat OLAF zijn onderzoek baseert op ongefundeerde geruchten en zich daarmee schuldig maakt aan wanbeheer. Volgend op een tweede onderzoek, pas in 2005, besluit de ombudsman bovendien in een aanbeveling aan het Europees Parlement dat OLAF dient te erkennen dat het, voor wat de geruchten van omkoping betreft, verkeerde en valse verklaringen heeft afgelegd aan de ombudsman.

Het onderzoek binnen OLAF zelf levert ondertussen niets op. De oorsprong van het lek wordt niet achterhaald. OLAF dient vervolgens op 11 februari 2004 klacht in tegen verzoeker bij de Belgische en Duitse autoriteiten. Op 23 februari 2004 wordt een onderzoek geopend tegen onbekenden wegens schending van het beroepsgeheim en actieve en passieve corruptie van een ambtenaar. Op 19 maart 2004 wordt een huiszoeking verricht in de woonst en het bureau van verzoeker waarbij onder andere zestien dozen met documenten, twee archiefdozen, twee computers en vier mobiele telefoons in beslag worden genomen.

Verzoeker poogt de opheffing van de inbeslagname te bekomen alsook het onderzoeksdossier te raadplegen. Dit verzoek wordt verworpen door de onderzoeksrechter en bevestigd door de kamer van inbeschuldiging-

stelling bij het hof van beroep te Brussel. De kamer oordeelt dat de bescherming van de journalistieke bronnen moet wijken wanneer dit legitieme doelstellingen nastreeft, zoals *in casu* een onderzoek naar corruptie. Het journalistieke bronnengeheim kan niet dienen om een misdrijf te verhullen. Ook in cassatie wordt het verzoek verworpen.

Verzoeker richt zich, na eveneens onsuccesvol langs de Gerechtshoven te Luxemburg te zijn gepasseerd, ten slotte op 30 mei 2005 tot het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in een verzoekschrift tegen de Belgische Staat.

Klacht

Verzoeker meent dat de huiszoeking en inbeslagname een schending uitmaken van zijn recht op vrije meningsuiting en meer bepaald de bescherming van de journalistieke bronnen. Verzoeker brengt onder meer aan dat hij niet het voorwerp was van het strafrechtelijk onderzoek en nooit in beschuldiging is gesteld. Bovendien zijn de gerechtelijke autoriteiten nooit overgegaan tot een verificatie van de inhoud van het interne onderzoeksverslag opgesteld door OLAF.

Beoordeling door het hof

Het hof herhaalt de fundamentele principes die het onder andere met de zaken *Goodwin t. Groot-Brittannië, Roemen en Schmit t. Luxemburg* en *Ernst t. België* heeft opgebouwd betreffende de rol van de pers als waakhond en de bescherming van journalistieke bronnen.

De huiszoeking en inbeslagname hadden, volgens het hof, een wettelijke basis in de voorzieningen van het Wetboek van Strafvordering en konden als legitiem beschouwd worden in het kader van maatregelen ter voorkoming van strafrechtelijke inbreuken, het verspreiden van vertrouwelijke gegevens en ter bescherming van andermans reputatie.

Bij het beoordelen van de noodzakelijkheidstoets grijpt het hof in de eerste plaats terug naar het verslag van de Europese Ombudsman waarin wordt besloten dat de geruchten over omkoping zonder voorwerp waren en het optreden van OLAF daarom een daad van wanbeheer uitmaakte. Waar OLAF er niet in slaagde om de oorsprong van het lek te achterhalen, richtte het zich tot de Belgische autoriteiten. Zij gingen vervolgens over tot het openen van een strafrechtelijk onderzoek en de huiszoeking en inbeslagname bij verzoeker. Op dat moment, meent het hof, kan men echter niet anders vaststellen dan dat de huiszoeking tot doel heeft gehad om de oorsprong van de informatie die werd gebruikt door verzoeker te achterhalen. Dat ook de huiszoeking en inbeslagname geen resultaat hebben opgebracht, neemt niet weg dat de gerechtelijke autoriteiten voor rekening van OLAF zijn opgetreden in hun zoektocht naar de bron. Het falen van het interne onderzoek van OLAF en de conclusies van de Europese Ombudsman tonen volgens het hof aan dat er in geen enkel op-

zicht sprake zou kunnen geweest zijn van een door-
slaggevend openbaar belang dat de huiszoeking en
inbeslagname zou kunnen rechtvaardigen.

Het hof benadrukt nog dat het recht op bescherming
van het journalistieke bronnengeheim niet eenvoudig-
weg een voorrecht is dat, al naargelang de wettigheid
van de achterhaalde informatie, kan toegekend of in-
getrokken worden. Het maakt integraal deel uit van het
recht op informatie. Hier mag niet licht mee worden
omgesprongen en zeker niet wanneer, zoals *in casu*,
het ongefundeerde geruchten betreft, wat overigens
werd bevestigd door het uitblijven van een inbeschul-
digingstelling van verzoeker. Het hof hekelt ook de
omvang van de huiszoeking en inbeslagname.

De Belgische Regering haalde aan dat het journalistie-
ke bronnengeheim niet kan dienen om een misdrijf te
verbergen en dat het belang van de naleving van de
strafwet en de strijd tegen corruptie de huiszoeking
rechtvaardigde. Het hof stelt dat deze redenering wel
pertinent is maar niet voldoende is in het licht van de
feiten. De huiszoeking en inbeslagname waren daarom
volgens het Hof onevenredig ten opzichte van het na-
gestreefde legitieme doel. Er is dus sprake van een
schending van artikel 10 E.V.R.M.

*Zie in deze zaak ook kort de overwegingen betreffende
de gelijke armslag van de partijen (verzoeker brengt te
weinig elementen aan om tot een schending van art. 6
§ 1 E.V.R.M. te kunnen besluiten)*

**E.H.R.M. 8 november 2007, *Lelièvre v. België*,
Appl.nr.: 11287/03**

Art. 5 § 3 E.V.R.M. – redelijke termijn van de voorlo-
pige hechtenis; alternatieve maatregelen voor de voor-
lopige hechtenis; schending art. 5 § 3 E.V.R.M.

Feiten

Verzoeker wordt, in het kader van het initieel onder-
zoek naar de ontvoering van verschillende meisjes
door D., op 14 augustus 1996 aangehouden en be-
schuldigd van ontvoering en opsluiting van één van
die meisjes. Verzoeker legt bekentenissen af. In de da-
gen die daarop volgen, en met ook bekentenissen van
D. zelf, worden de nog in leven gehouden meisjes be-
vrijd. Het onderzoek neemt enorme proporties aan met
tevens een ongekende betrokkenheid van zowel de
media als het volk. Het aanhoudingsbevel van verzoeker
wordt in december 1996 uitgebreid naar betrok-
kenheid in meerdere van de ontvoeringen en opsluitin-
gen van de verdwenen meisjes. Verzoeker blijft in
voorlopige hechtenis tot de uitspraak van het Hof van
Assisen te Aarlen, op 22 juni 2004, waarbij hij veroor-
deeld wordt tot 25 jaar gevangenisstraf. Verzoeker
vraagt vanaf maart 2001 herhaaldelijk om zijn vrijlat-
ting op basis van artikel 5 § 3 E.V.R.M. Tussen 1997
en 2003 verschijnt verzoeker 84 maal voor de raadka-
mer van Neufchâteau, elf maal voor de Kamer van In-
beschuldigingstelling te Luik en negen maal voor Cas-
satie. Telkens wordt het aanhoudingsbevel verlengd en
bevestigd. Op zijn verzoek tot invrijheidstelling ant-
woordt de kamer van inbeschuldigingstelling op 5 juli
2002 dat, gelet op de ernst van de beschuldigingen en
de persoonlijkheid van verzoeker, het in stand houden
van de voorlopige hechtenis zich ter bescherming van

de openbare veiligheid nog steeds opdringt. Boven-
dien, zo oordeelt de kamer van inbeschuldigingstel-
ling, is er geen sprake van overschrijding van de rede-
lijke termijn van de voorlopige hechtenis vermits het
onderzoek uiterst ingewikkeld is en de grootste voor-
zichtigheid gebiedt. De kamer van inbeschuldiging-
stelling zal nadien hieraan toevoegen dat het vluchtri-
sico groter wordt naarmate de regeling van de
rechtspleging nadert en dat een invrijheidstelling pu-
blieke verontwaardiging zou veroorzaken.

Klacht

Verzoeker haalt artikel 5 § 3 E.V.R.M. aan om te kla-
gen over de onredelijke duur van zijn voorlopige hech-
tenis.

Beoordeling door het Hof

Het hof wijst in de eerste plaats op het uitzonderlijke
karakter van de voorlopige hechtenis als vrijheidsberovende
maatregel. Het komt aan de gerechtelijke instan-
ties toe om, gelet op het vermoeden van onschuld,
het belang aan te tonen van dergelijke maatregel. Het
hof trekt *in casu* niet in twijfel dat dit belang aanwezig
was. Eens bevolen, mag de voorlopige hechtenis ech-
ter niet onredelijk lang duren. Het in stand houden van
geloofwaardige verdenkingen ten aanzien van de aan-
gehouden persoon is een *conditio sine qua non* voor de
verlenging van de aanhouding. Maar na verloop van
tijd volstaat dit niet meer en dienen er bijkomende mo-
tieven aangebracht te worden om de vrijheidsberoving
te blijven rechtvaardigen. *In casu* heeft de voorlopige
hechtenis van verzoeker geduurd van de dag van zijn
aanhouding tot de dag van de uitspraak van het Hof
van Assisen te Aarlen, *i.e.* zeven jaar en tien maanden.
Zelfs zonder bovenvermelde principes toe te passen
stelt het hof dat *prima facie* een voorlopige hechtenis
van die termijn onredelijk lijkt. Het hof dient dus op
zoek te gaan naar uitzonderlijke omstandigheden die
dit zouden kunnen rechtvaardigen. Het verliest daarbij
overigens de uitzonderlijk delicate context waarin de
feiten van deze zaak zich hebben afgespeeld niet uit
het oog. Het hof grijpt terug naar de overwegingen van
de kamer van inbeschuldigingstelling om te besluiten
dat het niet twijfelt over het aanhoudende bestaan van
geloofwaardige verdenkingen ten aanzien van verzoeker.
De verlengingen waren volgens het hof dan ook
gerechtvaardigd en de motieven die aan de basis lagen
zijn ook gedurende de hele procedure pertinent geble-
ven. Maar daarom zijn ze nog niet voldoende om een
voorlopige hechtenis van zeven jaar en tien maanden
te rechtvaardigen. Om dit te staven keert het hof terug
naar de essentie van artikel 5 § 3 E.V.R.M., namelijk
dat het bevelen van de voorwaardelijke invrijheidstel-
ling zich opdringt zodra de voorlopige hechtenis onre-
delijk is geworden. Bij de beoordeling van de redelijk-
heid van de voorlopige hechtenis, in combinatie met
artikel 5 § 1, c) E.V.R.M., moeten alternatieve maat-
regelen in overweging genomen worden. De voorlopige
hechtenis geldt immers enkel als ultieme maatregel.
De voorwaardelijke invrijheidstelling moet dan ook
bevolen worden indien de nodige waarborgen kunnen
worden bekomen dat de beschuldigde zal verschijnen
op de hoorzitting. *In casu* stelt het hof vast dat verzoeker
zich herhaaldelijk bereid heeft getoond om zich te

onderwerpen aan eender welke toezichtmaatregel, zoals het elektronische toezicht en het zich aanmelden bij de politie op geregelde tijdstippen. Echter, niet alleen zijn de gerechtelijke autoriteiten hier nooit op zijn ingegaan, ze hebben ook nooit *proprio motu* alternatieve maatregelen in overweging genomen. En dit terwijl het Belgische recht een ruime marge laat, al naar gelang de omstandigheden, om over de aard van de alternatieve maatregelen te beslissen. Het Hof van Beroep te Luik heeft in een arrest van 14 augustus 2003 de voorstellen van verzoeker weggewuifd met de redenering dat geen enkele alternatieve maatregel de gevaarlijkheid van verzoeker zou weten op te vangen. Het E.H.R.M. komt aldus tot de conclusie dat de mogelijkheden voor alternatieve maatregelen nooit serieus bestudeerd werden, ondanks het feit dat verzoeker reeds vijf jaar in voorhechtenis zat op het moment dat hij voor de eerste maal zijn verzoek tot invrijheidstelling deed. Er bestonden geen pertinente en voldoende motieven om de verlenging van de voorlopige hechtenis te rechtvaardigen. Er is dus schending van artikel 5 § 3 E.V.R.M. door het overschrijden van de redelijke termijn van de voorlopige hechtenis.

Niettegenstaande de moeilijkheden waarmee de gerechtelijke autoriteiten zich geconfronteerd zagen tijdens het onderzoek meent het hof, in een aparte overweging, dat de onderzoeksprocedure zeer lang heeft geduurd. In het bijzonder de periode tussen het overmaken van het onderzoeks dossier op 18 maart 2002 en de aanvang van het proces op 1 maart 2004 kan niet door de complexiteit van het dossier gerechtvaardigd worden.

Zie ook de «opinions concordantes» van zowel van rechters Jebens en Geus (afzonderlijk) alsook de «opinions dissidentes», zowel van rechter Vajic (opinion partiellement dissidente) als van rechter Steiner.

Alle bovengenoemde uitspraken zijn integraal in te zien op de website van het E.H.R.M. (HUDOC Database) op: <http://www.echr.coe.int/ECHR>.

P. DE HERT
Professor Vrije Universiteit Brussel
Hoofddocent Universiteit Tilburg

A. HOEFMANS
Attaché FOD Justitie,
Dienst Rechten van de Mens